

Rəşid Behbudovun 100 illik yubileyi qeyd olundu

Respublika ictimaiyyəti dekabr ayının 14-də dünyanın əfsanəvi müğənnisi Rəşid Behbudovun anadan olmasının 100 illik yubileyini təntənə ilə qeyd etdi.

Rəşid Behbudovun muğam məktəbinin nümayəndəsi olan atası, Məcid Behbudov 1873-cü ildə Şuşada anadan olmuşdur. O, 1904-cü ildən Qafqazda, Yaxın Şərq ölkələrində ifaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olur və 1910-cu ildə Gürcüstana köçür. Muğam və xalq mahnılarını məharətlə oxuyan müğənni bir sıra mahnı və muğamlarını Riqada və başqa şəhərlərdə vala yazdırır. Qısaca desək, dövrünün görkəmli müğənnisi bütün ömrünü milli musiqimizin tərəqqisinə həsr etmişdir.

Rəşid Behbudovun Tiflisdə uzun zaman qadın klubunun rəhbəri olan anası Firuzə xanım Vəkilova isə maarifçilik fəaliyyəti ilə tanınır. Tiflisdə onun səyi ilə musiqi, dram və başqa dərnəklər açılır. Bu

fəaliyyəti ilə Firuzə xanım həmin şəhərdə yaşayan azərbaycanlılar arasında çox yüksək şöhrət qazanır. Gələcək müğənni də belə istedadlı insanların ailəsində dünyaya göz açır. Bəli, Behbudovlar ailəsində hökm sürən mədəni mühit, dramatik teatr tamaşaları, konsertlər balaca Rəşidin formalaşmasında xüsusi rol oynayır. Gələcək sənətkarın müxtəlif xalqların musiqisinə olan məhəbbətinin kökləri də elə buradan qaynaqlanmışdır. O, böyük həvəslə əvvəlcə skripka çalmağı öyrənir, sonra Şərq və Qərb musiqi mədəniyyətinə yiyələnir. 16 yaşında olarkən anasını, 30 yaşında isə atasını itirir. Anasına böyük ehtiram əlaməti olaraq C.Cahangirovun «Ana» mahnısında «Könlünün o həzin laylasına qurbanam» sözlərini çox incə, elə həzin və mülayim səslə ifa edir ki, hər kəsin ürəyini rıqqətə gətirir.

Rəşidin atası sağlığında oğlunun nadir səsini, mü-kəmməl duyğu qabiliyyətini,

musiqi yaddaşını nəzərə alaraq ona xalq vokal janrının inceliklərini öyrədir. Rəşid orta məktəbi bitirib Dəmir Yolu Texnikumuna daxil olur. O burada «Teo-caz» ansamblını təşkil edir. Tiflisdə «Müşte-yid» parkında çıxışından sonra dinləyiciləri arasında geniş şöhrət qazanır. Müharibənin ağır illərində Rəşid Behbudov «Arşın mal alan» filminə dəvət alır. Bu film-operatta dünyanın 60-dan çox ölkəsində milyonlarla insanlar tərəfindən izlənilir. 1945-ci ildə isə filmin yaradıcıları, o cümlədən Rəşid Behbudov dövlət mükafatına layiq görülür.

Rəşid Behbudovun sonralar milli Azərbaycan kinomotoqrafiyasının inkişafında xidmətləri təkcə «Arşın mal alan» operettası ilə bitmir. Bir sıra filmlərə və film-konsertlərə çəkilir. 1946-cı ildən sonra M. Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Flarmoniyasının solisti kimi yüzlərlə ölkə və şəhərlərdə Azərbaycan milli musiqi mədəniyyətini yük-

sək səviyyədə təbliğ edir. 1950-ci illərdə onun konsert marşrutunun və mahnılarının «Coğrafi diapazonu genişlənir. Məsələn, Bolqarıstan, Albaniya, Macarıstan, Avstriya, İtaliya, Finlandiya, Çin, Hindistan, Əfqanıstan, Misir, İraq, Sudan, Livan və Latın Amerikasına ölkələrinə və çoxsaylı şəhərlərə qədər genişlənir və daha böyük şöhrət qazanır.

Bu nəhəng sənətkar 1966-cı ildə Bakıda yaratdığı Dövlət Mahnı Teatrına 30 ildən artıq rəhbərlik edir və teatr 52 ölkənin 186 şəhərində qastrol səfərində olur. Teatr bu gün də ölməz sənətkarın adını daşıyır.

Rəşid Behbudovun əməyi dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. O, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, SSRİ və Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatı laureatı, iki Lenin Ordeni, Qırmızı Əmək Bayrağı və Xalqlar Dostluğu ordenləri ilə təltif edilmiş, Dağıstan xalq artisti, Gürcüstan

əməkdar incəsənət xadimi kimi fəxri adlara layiq görülmüşdür. Uzun illər Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı olmuş, 3 çağırış SSRİ Ali Sove-tinə deputat seçilərək Azərbaycanı təmsil etmişdir. Bütün dünyada tanınan vətən vürğunu 1989-cu ildə Qarabağda davam edən hadisələrdən sarsılır. Bu sarsıntılar səhhətini ağırlaşdırır və o, Moskva şəhərində həyatla vıdalaşır.

Lakin vəfatından sonra da Rəşid Behbudov bir kino aktyoru, bəstəkar və el mahnılarının ecazkar ifaçısı kimi nəsil-lərin yaddaşına köçmüş, unudulmaz, əbədiyaşar və dəyərdən düşməyən bir insana çevrilmişdir.

El sənətkarının 100 illik yubileyini keçirmək haqqında ölkə başçısı, cənab İlham Əliyev sərəncam imzalamışdır. Bu sərəncam cənab Prezidentin böyük sənətkara yüksək ehtiramının və Azərbaycan mədəniyyətinə olan qayğısının parlaq təzahürüdür. Sərəncamla əlaqədar respublikanın hər yerində böyük sənətkar bir daha xatırlanmış, yubileyə həsr edilmiş tədbirlər keçirilmişdir.

Nadir ATAKIŞIYEV.

Tanınmış həmyerlilərimiz

Tariximizin açarı

Bu gün təqdim etmək istədiyim şəxs Azərbaycanın görkəmli alimi, tarix elmləri doktoru professor, respublikada arxeologiya sahəsində ilk elmlər doktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Qara Məmməd oğlu Əhmədovdur.

Qara Əhmədov 1928-ci ildə Qəbələ (o vaxtlar Qutqaşın) rayonunun Çarxana kəndində dünyaya göz açmışdır. Arxeologiya elminə olan marağı onu 1944-cü ildə Bakı Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinə gətirib çıxartmışdı. Hələ tələbə ikən onun ilk elmi işi nəşr olunmuşdur.

Bakı Dövlət Universitetinin aspiranturasını bitirdikdən sonra 1952-ci ildən 2003-cü ilədək Tarix institutunda səmərəli elmi fəaliyyət göstərmişdir.

Respublikamızda arxeologiya elminin inkişafı sahəsində böyük elmi-təşkilatı iş aparan Q. M. Əhmədovun, eyni zamanda arxeoloq kadrlarının yetişməsində mühüm xidmətləri olmuşdur.

Q. M. Əhmədov arxeologiyaya dair neçə-necə monoqrafiyanın və yüzə yaxın

elmi məqalənin müəllifidir, elmi-kütləvi kitabları var.

Görkəmli tarixçinin əsərləri respublikamızdan kənarlarda da çap olunmuşdur. Alim "Orta əsr tarixi öçerkləri", "Azərbaycan tarixi", "Azərbaycanın orta əsrlər arxeologiyası" və "Arxeologiya" kitablarının yazılması və redaktə olunmasında yaxından iştirak etmişdir.

1979-cu ildə Qara Əhmədovun yazılı qaynaqların məlumatı cəlb olunmaqla, arxeoloji qazıntılardan əldə edilmiş materialların təhlili əsasında yazdığı "Orta əsr Beyləqan şəhəri" adlı monoqrafiyası işıq üzünə gördü və bu sanballı tədqiqat əsəri orta əsr Azərbaycan şəhərinin öyrənilməsində arxeologiyanın əhəmiyyətini əyani nümayiş etdirdi.

Ömrünün son iyirmi ilində tədqiqatları qədim Qəbələ şəhəri ilə əlaqədardır. Qəbələdə (Qutqaşında) 1980-ci ildən tarix-diyarşünaslıq muzeyi yarandığı vaxtdan digər alimlərimiz kimi Qara müəllim də bizimlə daim təmasda olmuşdur. Muzeyimizdə arxeoloji materialların təbliği və tədqiqi işində ya-

xından iştirak etmişdir.

Muzeydə onun elmi əsərləri ilə bağlı qədim Qəbələ arxeoloji qazıntıları zamanı tapdığı dörd mindən artıq nadir eksponatlar qorunur və nümayiş etdirilir. Bu eksponatlardan kirəmitlər, bişmiş kərpiclər, daş sutunaltlığı, tunc çıraqlar, dəmir ox ucluqları, nüzə ucluqları, bıçaqlar, qadın bezək əşyaları, təsərrüfat küpü, müxtəlif növ gil qablar, antik dövrlərin pulları və yerli gümüş pullar, şirli gil qab nümunələri, balıqqulağı, şüşə qablar və müxtəlif bezək əşyalarını sadalamaq olar.

Beləliklə Qara müəllim 75 illik ömrünün 50 ildən çoxunu öz elinə-obasına, vətəninə xidmətə həsr etmişdir. Öz tarixini, soy kökünü arayıb axtarmaq üçün bu 50 ilin bəlkə də 30—40 ilini hamı kimi isti evində, ailəsi ilə birlikdə deyil, açıq havada, toztorpaq içərisində, çadırlarda keçirməli olmuşdur. Bu da Qara müəllimin öz işini, peşəsini ürəkəndən sevməsini bir daha sübut edir.

Muzeyimizdə alimin daimi sərgisi fəaliyyət göstərir. Bu sərgidə həmyerlimizin kitabları və fotoşekilləri nümayiş etdirilir.

**Ağgül İmranqızı,
rayon tarix-diyarşünaslıq
muzeyinin əməkdaşı.**

Məktəblinin tarixə məhəbbəti

Vətən məhəbbəti insanın canında, qanında hər zaman coşur-çağlayır. Vətənə, xalqa məhəbbət insan özünü dərk edən andan biruzə verir. Bu, belə də olmalıdır. Çünki, insan vətəni ilə, vətənin tarixi ilə tanınır, fəxr edir. Bu məhəbbət hər kəsdə güclü olmalıdır ki, vətənin hər parçasına diqqət və qayğı ilə yanaşsın. Belə kəslər uşaqlıqdan məhəbbətlərini müxtəlif yollarla biruzə verirlər: Novruz Səfərov kimi.

Novruz şəhər 3 saylı tam orta məktəbin V^ə sinif şagirdidir. Bildiyimiz kimi məktəblilər hər zaman muzeyimizi ziyarət edirlər. Novruz da dəfələrlə muzeyimiz gəlmiş və vətən tarixinə məhəbbətinin, marağının gücü onda rəssamlıq hissələrinin oyanmasına səbəb olmuşdur. İlk dəfə muzeydə gördüyü hər bir eksponatı yaddaşına həkk etmiş və rəsm vərəqinə köçürərək maraqlı əsərlər yaratmışdır.

Novruz əl işini 2013-cü ildə muzeyimizə bağışlamışdır. O zaman Novruz III sinifdə oxuyurdu. Muzeyin ekspozisiyasındakı sənəduqə qəbir, XIX əsrə aid qılınc, saxsı qab parçaları və s. onun o qədər

diqqətini çəkmişdir ki, bütün bunları öz qələmiylə təsvir etmişdir. Onun bu işi «Muzey eksponatları» adlanır. Artıq xeyli müddətdir ki, bu əsər daimi sərgidə nümayiş olunur.

Bu günlərdə Novruz ikinci yeni bir əsərini muzeyimizə bağışladı. Azərbaycan xalqının qururu, millətin himayədarı, maarifçi, xeyriyyəçi, ictimai xadim Hacı Zeynalabdin Tağıyevin portretini muzeyimizdə görən, onun barəsində xeyli tarixi məlumat toplayan Novruz bu insana qarşı məhəbbətini rənglərin dili ilə bir daha sübut etdi. Bu gün onun yaratdığı həmin əsər bizim muzeyimizdədir. Uşaq qəlbi ilə bu eksponatlara xüsusi olaraq yanaşan Novruz nəticədə muzeyimiz üçün dəyərli, maraqlı əsərlər yaratmışdır. Hal-hazırda məktəblinin hər iki əsəri daimi sərgidə nümayiş olunur.

Əsərlərə baxanda deyirəm: əhsən sənə, Novruz! Sənin tariximizə olan məhəbbətin həqiqətən tükənməzdir. Qoy bu məhəbbət sənin ürəyində həmişə belə qalsın, kök salsın.

Çiçək MİRZƏYEVA.